

Адаптивна система економічної безпеки підприємства

Предмет дослідження – взаємозв'язок адаптивної системи економічної безпеки підприємства з зовнішнім та внутрішнім середовищем.

Метою написання **статті** є формування адаптивної системи економічної безпеки підприємства, як визначного фактора його стабільного функціонування та розвитку.

Методологія проведення дослідження – метод порівняльного та системно-структурного аналізів (для трактування поняття адаптивна система економічної безпеки), методи аналізу та синтезу (для формування принципів, завдань, елементів та направлення системи), метод індукції (для формування моделі адаптивної системи економічної безпеки на основі зроблених висновків).

Результати роботи – Розглянуто сутність та актуальність поняття «адаптивна система економічної безпеки підприємства», як визначного фактора для стабільного розвитку господарюючого суб'єкта. В рамках дослідження встановлено направленість системи, її властивості, принципи, елементи та завдання. Представлена та охарактеризована модель адаптивної системи економічної безпеки підприємства. Встановлено, що ефективність функціонування адаптивної системи економічної безпеки суб'єкта господарювання прямо пропорційно залежить від людського фактору та потребує постійного контролю і періодичного оновлення.

Висновки – доведена необхідність створення адаптивної системи економічної безпеки підприємства, як запоруки його захищеності та розвитку. Встановлено, що функціонування даної системи в значній мірі залежить від надійності кадрових ресурсів.

Ключові слова: економіка, адаптивність, економічна безпека, система економічної безпеки, підприємництво.

БЕРСЕНЕВА А.А.,

ІВАНЮТА Т.М.

Адаптивная система экономической безопасности предприятия

Предмет исследования – взаимосвязь адаптивной системы экономической безопасности предприятия с внешней и внутренней средой.

Целью написания **статьи** является формирование адаптивной системы экономической безопасности предприятия, как определяющего фактора его стабильного функционирования и развития.

Методология проведения исследования – метод сравнительного и системно-структурного анализа (для трактовки понятия адаптивная система экономической безопасности), методы анализа и синтеза (для формирования принципов, задач, элементов и направления системы), метод индукции (для формирования модели адаптивной системы экономической безопасности на основе сделанных выводов).

Результаты работы – Рассмотрены сущность и актуальность понятия «адаптивная система экономической безопасности предприятия», как ключевого фактора для стабильного развития хозяйствующего субъекта. В рамках исследования установлено направленность системы, ее свойства, принципы, элементы и задачи. Представлена и охарактеризована модель адаптивной системы экономической безопасности предприятия. Установлено, что эффективность функционирования адаптивной системы экономической безопасности предприятия прямо пропорционально зависит от человеческого фактора и требует постоянного контроля и периодического обновления.

Выводы – доказана необходимость создания адаптивной системы экономической безопасности предприятия, как залога его защищенности и развития. Установлено, что функционирование данной системы в значительной степени зависит от надежности кадровых ресурсов.

Ключевые слова: экономика, адаптивность, экономическая безопасность, система экономической безопасности, предпринимательство.

BERSENEVA A.O.,
IVANYUTA. T.M.

The adaptive system of economic security of enterprise

Subject of research – the relationship of the adaptive system of economic security of the enterprise with the external and internal environment.

The purpose of writing this article is to create an adaptive system of economic security of an enterprise, as the determining factor for its stable functioning and development.

The research methodology is a method of comparative and system–structural analysis (for interpreting the concept of an adaptive system of economic security), methods of analysis and synthesis (for forming principles, tasks, elements and directions of the system), an induction method (for forming a model of an adaptive system of economic security based on conclusions).

Results – The essence and relevance of the notion «the adaptive system of economic security of an enterprise» as a key factor for the stable development of an economic entity were considered. Within the framework of the study, the orientation of the system, its properties, principles, elements and tasks were established. A model of the adaptive system of economic security of enterprise is presented and characterized. It has been established that the functioning efficiency of the adaptive system of economic security of enterprise is directly proportional to the humans factor and requires constant monitoring and periodic updating.

Conclusions – proved the need to create the adaptive system of economic security of the enterprise, as pledge of its security and development. It has been established that the functioning of this system largely depends on the reliability of human resources.

Keywords: economics, adaptability, economic security, economic security system, entrepreneurship.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання особливо гостро виникає необхідність в стійкому економічному розвитку підприємства. Збільшення кількості зовнішніх та внутрішніх загроз, таких як слабе законодавче підґрунтя, нехтуванням законами про авторське право та комерційну таємницю, промислове шпигунство та загалом недобросовісна конкуренція стимулюють підприємців до розробки власної системи економічної безпеки підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Саме поняття «Економічна безпека» з'явилося у 30–х роках минулого сторіччя в США [1]. Відтоді було написано безліч наукових праць присвячених цій темі. Поняттю «Система економічної безпеки підприємства» присвятили свої праці такі науковці, як: Грунін О.А. [2], Пономарьов В.П. [3], Овчаренко Є.І. [4], Кузнецова А.І. [5], Дюбо О. М [6], Франчук В.І. [7], Юр'єва І. А. [8], Шемаєва Л.Г. [9] та інші.

Кожен з авторів розглядає це поняття лише під певним кутом (захист інформації, ресурсів, фінансів та ін.). Необхідність створення саме адаптивної системи економічної безпеки підприємства в значній мірі обумовлена затяжною

стагнацією вітчизняної економіки та хибким законодавчим підґрунтям.

Постановка завдання. Основним завданням даного наукового дослідження є розкриття, обґрунтування та доведення необхідності створення саме адаптивної системи економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Мінливість та невизначеність зовнішніх умов ведення бізнесу спонукає до створення системи стабілізації підприємства. Основною метою даної системи є забезпечення ефективного стану функціонування господарюючого суб'єкта. Головний акцент в такій системі повинен приділятися не тільки попередженню та захисту організаційної системи, а й запобіганню перешкодам на шляху до досягнення цілей бізнесу. Саме ці завдання може реалізувати система економічної безпеки підприємства.

Аналіз наукових праць показав, що на даний момент спостерігається відсутність єдиного підходу до трактування поняття «система економічної безпеки підприємства». Науковці по-різному бачать кінцеву мету економічної безпеки, а деякі автори її взагалі не виокремлюють. На нашу дум-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ку нехтування кінцевою метою, а саме досягненням цілей бізнесу, є суттєвим недоліком, адже це є фундаментом підприємницької діяльності.

Для формування поняття «адаптивної системи економічної безпеки підприємства» розглянемо властивості, які повинні бути притаманними саме такій системі :

- Взаємозв'язок та взаємозалежність усіх елементів системи між собою та із зовнішнім середовищем;
- Автономність та безперервність, тобто система повинна мати власну самостійність та підтримувати безперервність своєї роботи;
- Адаптивність, тобто здатність пристосовуватися до зміни зовнішніх та внутрішніх умов, з метою стабілізування, або поліпшення її функціонування;
- Направленість на кінцевий результат господарської діяльності підприємства.

Метою адаптивної системи економічної безпеки має бути мінімізація впливу зовнішніх і внутрішніх загроз та пошук нових можливостей для розвитку.

Об'єктом системи є сукупність взаємопов'язаних елементів самої системи. Таким чином, предметом адаптивної системи економічної безпеки можемо вважати взаємозв'язки елементів між собою.

Отже, виходячи з вище перерахованого, нами пропонується наступне трактування: адаптивна система економічної безпеки підприємства – це сукупність взаємопов'язаних елементів, що безперервно рефлексивно реагують у відповідь на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища з метою запобігання негативним змінам, кризовим ситуаціям, стабілізації, або розвитку підприємства для досягнення цілей бізнесу.

Дане трактування враховує адаптивну складову та включає в себе такі позитивні аспекти, як:

1. Розуміння системи як сукупності елементів;
2. Рефлексивне реагування для стабілізації;
3. Важливість впливу як зовнішнього так і внутрішнього середовища;
4. Врахування кінцевої мети підприємницької діяльності.

Відповідно до визначеного нами підходу, адаптивна система економічної безпеки підприємства має бути направленою на:

1. Аналіз середовища та пошук нових можливостей;
2. Захист матеріальних та нематеріальних активів;
3. Реалізацію поставлених цілей;

4. Підтримання стабільного розвитку суб'єкта господарювання.

Передбачається, що система економічної безпеки підприємства повинна бути цілком індивідуальною, спиратись на законодавче підґрунтя та ресурсну базу, яка виділяється на забезпечення економічної безпеки. Крім того, для її функціонування необхідне розуміння кожним зі співробітників важливості підтримання безпеки господарюючого суб'єкта.

Таким чином, до основних завдань адаптивної системи економічної безпеки підприємства варто віднести:

- Аналіз та оцінку потенційних загроз;
- Реалізацію превентивних заходів попередження загрозам;
- Захист майнових інтересів підприємства;
- Вчасне реагування на виникаючі загрози;
- Підтримання стабільного курсу розвитку суб'єкта господарювання.

Що стосується економічної безпеки окремих суб'єктів господарської діяльності, то кожне окремо взяте підприємство намагається створити свою унікальну систему протидії та попередженню загрозам ґрунтуючись на існуючому законодавстві.

Відмітимо, що будь-яка система, зокрема, адаптивна система економічної безпеки за рахунок зовнішніх та внутрішніх протиріч має тенденцію до постійних змін та розвитку. У зв'язку з цим дослідження такої складної системи має об'єднуватися з принципами адаптації та робастності, що дозволяє пізнати систему в динаміці, яка супроводжується змінами і силою впливу факторів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища функціонування. Робастність в статистиці являє собою міру здатності обчислювальної системи відновлюватися в процесі виникнення помилкових ситуацій [10]. Застосовуючи даний принцип в нашій системі ми передбачаємо зниження впливу економічних коливань на стабільність функціонування підприємства.

Виходячи з цього, адаптивна система економічної безпеки підприємства повинна формуватися на основі дотримання принципів:

- Принцип законності (легітимності);
- Принцип безперервності;
- Принцип автономності;
- Принцип робастності;
- Принцип взаємодії й координації;
- Принцип безперервності;

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Принцип універсальності (гнучкості);
- Принцип керованості;
- Принцип екстраполяції
- Принцип адаптивності.

Отже, на основі визначених мети, об'єкта, предмету, завдань та принципів нами було розроблено власне бачення адаптивної системи економічної безпеки підприємства (див. рисунок).

Представлена нами відповідає основним постулатам: комплексність, дієвість, унікальність та адаптивність. Дана система має ієрархічну структуру та включає в себе основні і допоміжні підсистеми. До основних підсистем ми відносимо:

1. Запобігання – підсистема направлена на перешкодження утворенню зовнішніх та внутрішніх загроз.

Сюди ж ми відносимо такі складові, як: інформаційна безпека, кадрова безпека, правова безпека, матеріально-технічна безпека та фінансово-економічна безпека. Названі складові в повній мірі охоплюють потреби підприємства в безпеці та утворюють фундаментальну базу для підтримання стабільного стану функціонування підприємства.

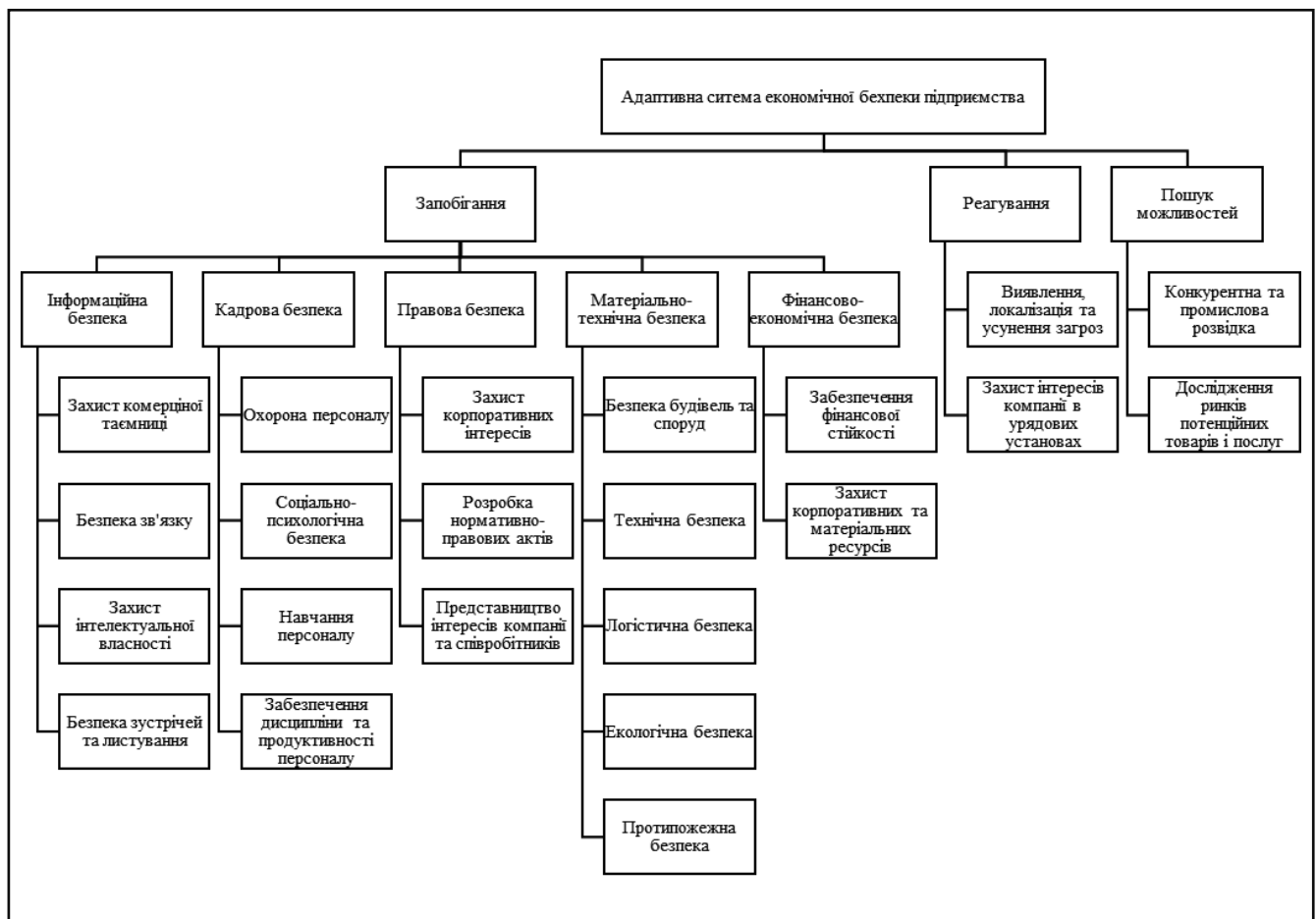
2. Реагування – представляє собою забезпечення дієвості системи в неочікуваних та кризових ситуаціях.

Дана підсистема направлена на ліквідацію зовнішніх та внутрішніх загроз, а також відстоювання інтересів підприємства в державних та судових органах влади.

3. Пошук можливостей – аналітичний відділ направлений на здобуття конкурентної переваги на ринку товарів і послуг.

Підсистема включає в себе конкурентну та промислову розвідку, а також дослідження ринків потенційних товарів і послуг.

Слід зауважити, що підтримання економічної безпеки підприємства можливе лише за умови, коли працівники свідомо виконують всі процедури встановлені в рамках системи. Можемо також наголосити, що навіть адаптивна система економічної безпеки підприємства вимагає постійного контролю, підтримання взаємозв'язку між складовими частинами та постійному удосконаленню відповідно до змін в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Адаптивна система економічної безпеки підприємства (розроблено автором)

Висновки

Отже, виходячи із вище наведеного можемо зробити висновок, що для найбільш ефективного функціонування система економічної безпеки суб'єкта господарювання повинна бути адаптивною. Передбачається, що цього можна досягти за рахунок принципу робастності, тобто зниженню вплива економічних коливань на стабільність роботи підприємства. Крім того, встановлено що значний вплив на життєздатність системи має кадровий потенціал підприємства. Представлена система вимагає постійного контролю та удосконалення в залежності від наявних потреб.

Список використаних джерел

1. Committee on Economic Security – 1934 [Електронний ресурс] // VCU libraries – Режим доступу до ресурсу: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/eras/great-depression/committee-on-economic-security-1934/>.
2. Экономическая безопасность: учебник для вузов / [О. А. Грунин, А. Д. Макаров, А. Л. Михайлов та ін.]. – Москва: Дрофа, 2010. – 270 с. – (2).
3. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання [Текст]: монографія / Є. І. Овчаренко; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Дала. – Лисичанськ: ПромЕнерго, 2015. – 482 с.
4. Адаптивна система контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02 / Кузнецова Анна Ігорівна; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.
5. Шира Т. Б. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства / Т. Б. Шира. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – С. 361–366.
6. Дюбо О. М. Ресурсне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств АПК / О. М. Дюбо. // Экономический вестник Донбасса. – 2011. – №3. – С. 32–36.
7. Франчук В.І. Теоретична модель системи забезпечення економічної безпеки акціонерних підприємств / В.І. Франчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.8. – С. 155–162.
8. Юр'єва І. А. Системний підхід як складова економічної безпеки підприємства / І. А. Юр'єва // Інноваційна економіка. – 2012. – № 12. – С. 284–286
9. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 21.04.02 / Шемаєва Л. Г., 2010. – 39 с.

References

1. Committee on Economic Security – 1934 [Elektronnyi resurs] // VCU libraries – Rezhyim dostupu do resursu: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/eras/great-depression/committee-on-economic-security-1934/>.
2. Ekonomicheskaja bezopasnost: uchebnyk dlia vuzov / [O. A. Hrunyn, A. D. Makarov, A. L. Mykhailov ta in.]. – Moskva: Drofa, 2010. – 270 s. – (2).
3. Systema ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: formuvannia ta tsilepokladannia [Tekst]: monohrafiia / Ye. I. Ovcharenko; Skhidnoukr. nats. un-t im. Volodymyra Dalia. – Lysychansk: PromEnerho, 2015. – 482 s.
4. Adaptivna systema kontrolinhu promyslovoho pidpriemstva v konteksti ekonomichnoi bezpeky [Tekst]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 21.04.02 / Kuznetsova Anna Ihorivna; Cherkas. nats. un-t im. Bohdana Khmelnytskoho. – Cherkasy, 2016. – 20 s.
5. Shyra T. B. Teoretychni aspekty zabezpechennia ekonomichnoi bnzpeky pidpriemstva / T. B. Shyra. // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2014. – S. 361–366.
6. Diubo O. M. Resursne zabezpechennia systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv APK / O. M. Diubo. // Ekonomicheskyy vestnyk Donbassa. – 2011. – №3. – S. 32–36.
7. Franchuk V.I. Teoretychna model systemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky aktsionernykh pidpriemstv / V.I. Franchuk // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2010. – Vyp. 20.8. – S. 155–162.
8. Yurieva I. A. Systemnyi pidkhid yak skladova ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / I. A. Yurieva // Innovatsiina ekonomika. – 2012. – № 12. – S. 284–286
9. Shemaieva L. H. Ekonomichna bezpeka u stratehichnii vzaïemodii z sub'iektamy zovnishnoho seredovyshcha: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ek. nauk: spets. 21.04.02 / Shemaieva L. H., 2010. – 39 s.

Дані про авторів

Берсенева Анна Олександрівна,

аспірант Національного університету харчових технологій, кафедра економіки і права
вул. Володимирська, 68, Україна
e-mail: berseneva.anna@ukr.net

Іванюта Тетяна Миколаївна,

к.е.н., доцент Національного університету харчових технологій, доцент кафедри економіки і права.
вул. Володимирська, 68, Україна

Данные об авторах

Берсенева Анна Александровна,

аспірант Національного університету пищевых технологий, кафедра економіки и права
ул. Владимирская, 68, Украина
e-mail: berseneva.anna@ukr.net

Иванюта Татьяна Николаевна,
к.э.н., доцент Національного університету пищевых технологий, доцент кафедры экономики и права
ул. Владимирская, 68, Украина

Data about authors

Anna Berseneva,
Post graduate student in National University of Food Technologies, Department of Economics and Law
street Vladimirskaia, 68, Ukraine
e-mail: berseneva.anna@ukr.net

Ivaniyuta Tetiana,
Ph.D. in economics, associate professor, National University of Food Technologies, Department of Economics and Law. Associate professor of this department
street Volodymyrska 68, Ukraine

DOI: 10.5281/zenodo.2678037
ПУЗИРЬОВА П.В.

Кластеризация в управлении финансовым потенциалом на предприятиях Украины

Предметом дослідження є теоретичні та методичні основи процесу кластеризації в управлінні фінансовим потенціалом на підприємствах України.

Метою дослідження є аналіз процесу кластеризації в управлінні фінансовим потенціалом на підприємствах України та їх подальший вплив на регіони країни.

Методи дослідження. При написанні статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних явищ щодо процесу кластеризації в управлінні фінансовим потенціалом на підприємствах України.

Результати роботи. В статті встановлено, що як позитивний ефект від процесу кластеризації в управлінні фінансовим потенціалом підприємств буде забезпечено ефективну взаємодіяльність, діагностику, регулювання та контроль, що нададуть змогу спрогнозувати конкретний характер фінансової стабільності підприємства та з'явиться можливість підвищити загальну ефективність управління фінансовим потенціалом на рівні регіону. Встановлено, що одним із вагомих елементів, як особливості процесу кластеризації в управлінні фінансовим потенціалом на рівні регіону є постійне його нарощування, децентралізація повноважень керуючих, самовдосконалення та постійний розвиток. Доведено, що кластер будує підвалини щодо розвитку ділової та фінансової активності підприємств даного регіону, оскільки кластеризація підсилює ефект 7К (концентрацію, координацію, конкуренцію, кооперацію, компетенцію, комунікацію та конкурентоздатність).

Галузь застосування результатів. Економічна галузь: регіональна економіка, макроекономіка, управління підприємством, кластерне управління.

Висновки. Кластерний підхід в управлінні фінансовим потенціалом в економіці України може стати основним двигуном розвитку для українських регіонів, адже цей підхід може забезпечувати ефект синергії. Таким чином, управління фінансовим потенціалом за допомогою кластеризації має такі переваги: управління фінансами підприємства у кластері потрапляє автоматично на вищий безпрограшний стан ніж підприємства – одинаки; більш активніше залучаються інвестори, кредиторі, стейхолдери; збільшується можливість кредитування; підсилюється генерування ідей між учасниками кластеру в рішеннях фінансового потенціалу; зростає інноваційна спрямованість в досягненні максимального ефекту та отримання прибутку; створюється соціоринковий капітал, що забезпечує баланс ринкової ефективності і соціальної гармонії.

Ключові слова: кластеризація, управління, потенціал, фінансовий потенціал, управління фінансовим потенціалом, кластерний підхід, ресурси, можливості, ефективність управління, об'єднання, регіон, оптимальність, удосконалення, механізм управління, прибуток, рентабельність.